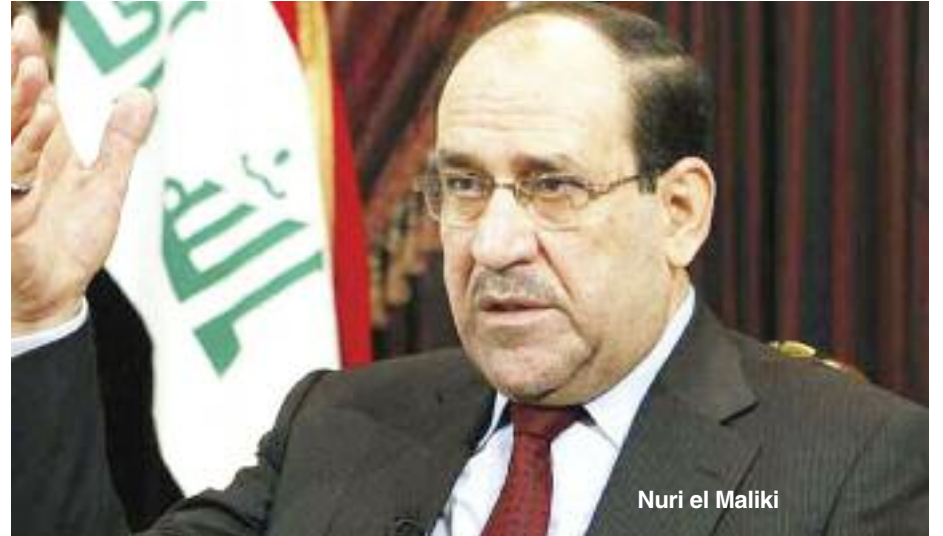

Fotoğraf: Nacati Savaş

Recep Tayyip Erdoğan

Nuri el Maliki

Türkiye Bağdat'la ipleri kopardı, dikkatler Erbil'de... Yeni 'enerji ortaklığı' zorda

Bahadır Selim DİLEK

ANKARA - Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile Irak Başbakanı Nuri el Maliki arasında yaşanan kişisel "anlaşmazlık" Türkiye-Irak ilişkilerini neredeyse kopma noktasına getirirken, Türkiye Irak'taki enerji denkleminde büyük ölçüde dışlandı. El Maliki'nin, "Türkiye iç işlerimize karışıyor" tepkisine Erdoğan'ın "mezhep" gözlüğünü takarak verdiği yanıt -iki ülkenin ulusal çıkarları bağlamında hiç gerekli olmasa da- Bağdat yönetiminin stratejik kozlarını erkenden oynamasına neden oldu. El Maliki'nin talimatıyla Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) ülkenin güneyinde blok 9 olarak adlandırılan bölgede petrol arama kontratından çıkarıldı. Ankara'nın bir süreden buyana, enerji konusunda kuzey Irak'taki Kürt yönetimiyle oyun kurmaya çalışıyor olmasına karşın, el Maliki'nin aldığı bu karar, başkentteki stratejik karar alıcıları bir kez daha düşünmeye yöneltti.

Türkiye kritik karar aşamasında

Ankara'nın önünde iki seçenek bulunuyor. Türkiye ya bir yolunu bulup, el Maliki ile ilişkilerin düzeltilmesi yönünde adımlar atıp yeniden Irak'ın genel enerji denkleminde yer alacak ya da, Bağdat'ı defterden tamamen silip, kuzeydeki Kürt yönetimi ile yeni bir enerji stratejisi üzerinde yürümeye başlayacak.

Stratejik karar vericiler hangi nokta üzerinde durursa dursun, Ortadoğu'nun kaygan siyasi zemini birçok açıdan belirsizliği de beraberinde getiriyor.

İlk aşamada, "AKP hükümeti ile Irak hükümeti arası düzeltilebilir mi" sorusunun yanıtını vermek gerekiyor. Sıkıntının büyük bölümünün Erdoğan ile el Maliki arasındaki kişisel husumetten kaynaklandığı dikkate alındığında, çok fazla umut vaat eden bir yanıt gelmesi olasılığı bulunmuyor. El Maliki'nin Şiiliği ön planda tutan ve Tah-

Türkiye'nin Kuzey Irak Kürt yönetimi ile enerji ortaklığı kurma arayışı, Bağdat yönetiminin müdahalesiyle karşılaştı. Olası Kürt-Arap çatışması Türkiye'yi tüm Irak'tan dışlayabilir. Ayrıca bağımsız Kürt devleti olasılığı ise bölgesel tüm dengeleri değiştirebilir.

ran yönetiminin rahle-i tedrisinden geçmiş olmanın verdiği ve Fars siyasetinin bütün inceliklerini ortaya koyan yaklaşımına karşılık, Erdoğan'ın Irak'a katı Sünni gözlüğünü takarak bakıyor olması, iki ülke arasında diplomatik kanalları kelimenin tam anlamıyla kilitlemiş durumda. Türk ve Iraklı diplomatlar uzlaşmaya giden bir zemin yaratmak için bile konuşamazlardı. Akılselimin galebe çalması beklenirken, hiç beklenmedik bir anda gerek Erdoğan'ın iç politikada seçmene göz kırpmak için el Maliki'yi sert bir şekilde eleştirmesi; el Maliki'nin de aynı sertlikte yanıt vermesiyle, iki ülke ilişkileri üzerindeki kara bulutlar artıyor.

İki ülke başbakanı arasındaki kişisel sıkıntı öyle bir noktaya gelmiş durumda ki, el Maliki, bakanlarına talimat verip Türk Büyükelçiliği'nin resmi davetlerine katılmamalarını istemiş. Bu talimat aslında, el Maliki'nin Türkiye ile artık konuşmak istemediğini, konuşarak bir noktaya gelmeyi umut etmediğini ve Türkiye'yi kendi çizgisine çekebilmek için "alanda" bazı kozları oynamaya başlayacağını sinyali olmuştu.

Bu sinyal Ankara'da tam olarak değerlendirilmeden, TPAO'nun Irak'tan kovulduğu haberi Ankara'ya ulaştı. Arama kontratında TPAO'nun yüzde 30 payı bulunuyordu. Irak hükümetinin bu kararı ile birlikte Kuwait Energy'nin TPAO'ya ait payları alınması istendi.

Enerji Bakanı Taner Yıldız, "Irak hükümet yetkililerini bu kararlarını saygıyla karşılıyor. Bizim orada yaklaşık 250 milyon dolarlık Kuveytli partnerlerimiz ortaklarımızla beraber yaptığımız bir iş vardı. O yüzden böyle bir kontrat devrini

ya da hisse devrini kendileri uygun görüyorsa bizim açımızdan bir sorun yok. Ama biz Irak'ın kuzeyinde de güneyinde de Irak'ın normalleşmesi adına katkı koymaya devam edeceğiz. Eğer bizden bir talepleri olursa da buna kayıtsız kalmayacağız. Biz bütün bunları saygıyla karşılıyor" demekle yetindi. Ama Ankara'da alarm zilleri geç de olsa çalmaya başlamıştı.

İkinci noktada ise, Bağdat defterinin kapatılması ve enerji konusunda Erbil'deki Kürt yönetimi ile ilişkilere tam yol verilmesi de gündemde. Ancak bu noktada kritik bazı sorulara da yanıt aramak gerekiyor.

Öncelikle, Türkiye'deki PKK terörü/Kürt sorunu konusunda kanamakta olan yara tedavi edilmişken, üstelik tedavi umudu da yakın bir gelecekte görünmüyorken, enerji gibi kritik bir alanda, bölgesel Kürt yönetiminin varlığını güçlendirecek ya da bir süre sonra bağımsızlığına zemin hazırlayacak bir işbirliği Türkiye'nin ulusal çıkarlarına ne kadar uygun olur?

Stratejik karar alıcılar, Türkiye'nin Irak'taki Kürt bölgesine yönelik yatırım yapmasını uygun görse bile bu kez başka bir soru ortaya çıkıyor.

Barzani'nin bağımsızlık hevesi

El Maliki'nin otoriter tavrı ile bölgesel Kürt yönetimi lideri Mesud Barzani'nin yarı bağımsızlıktan tam bağımsızlığa doğru koşar adım gitme çabası, ülkeyi yeni bir hesaplaşmanın eşğine getirmiş durumda. Barzani, petrol ve doğalgazını çıkarmak için Bağdat'tan izin almaya gerek olmadan ya-

bancı şirketlerle anlaşmak istiyor. El Maliki ise buna şiddetle karşı. Erbil'de iş yapan şirketler, Bağdat yönetiminin kırmızı listesine almıyor. Irak ordusu ile Kürt peşmergeleri arasında sıcak çatışmanın adeta eli kulağında.

Bağdat yönetimi ile Erbil arasındaki sürtüşmenin sonu nereye varır?

Bu sorunun yanıtı iki açıdan önem taşıyor.

Kürt peşmergeleri ile Irak ordusu arasında bir çatışma ortamının gelişmesi, 2003'ten buyana görece istikrarlı olan Kürt bölgesinde büyük yatırımların tamamen durması anlamına gelecek. Hiçbir uluslararası petrol şirketi, bu bölgeye daha fazla yatırım yapmayacağı gibi, olan yatırımlarını da geri çekmesine neden olacak. Bu bölgede başta enerji olmak üzere diğer alanlarda da iş yapan Türk şirketleri için çok büyük darbe demek...

Böylece Türkiye, Kürt bölgesi dahil, Irak'ın tümünden tamamen dışlanmış olacak.

Diğer açıdan bakıldığında ise Washington yönetiminin devreye girmesiyle, olası bir çatışma ortamından bölgesel Kürt yönetiminin bağımsızlığını kazanarak çıkması ve yine Washington yönetiminin girişimiyle bu yeni devletin Türkiye'nin koruması altına girmesi olasılığı da bulunuyor.

Bu durumda, Mahabat Kürt Cumhuriyeti'nin ardından kurulacak ikinci bağımsız Kürt devletiyle giderek yükselecek olan Kürt milliyetçiliğinin etkisiyle Türkiye, İran, Suriye ve Irak ekseninde bütün kartlar yeniden dağıtılacak.

Bütün bu değerlendirmeler ve olasılıklar çerçevesinden bakıldığında AKP hükümeti Ortadoğu'nun kaygan zemininde enerji oyununu kuramadığı gibi oyunun tamamen dışına atılma tehlikesi ile karşı karşıya bulunuyor. Görünen o ki AKP'nin karar alıcısı durumunda olanlar bu oyunu Türkiye'nin stratejik çıkarlarından daha çok günü birlik yaklaşımlar içinde oynamaya niyetlenmiş durumdadır.

